

**”Tämä aikaa aamusta se on kyl yllättävän paljo notkeempi ku
kumpikaa meistä” - liikkeitä ja apujenkäyttöä kuvaileva
vuorovaikutus kouluratsastusvalmennuksissa**

Jenna Ruokonen
Kandidaatintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden lai-
tos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Jenna Ruokonen	
Työn nimi "Tähä aikaa aamusta se on kyl yllättävän paljon notkeempi ku kumpikaa meistä" – liikkeitä ja apujenkäyttöä kuvaileva vuorovaikutus kouluratsastusvalmennuksissa	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 24 + 3
Tiivistelmä <p>Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan kouluratsastusvalmennuksissa esiintyvää vuorovaikutusta valmentajien sekä valmennettavien näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on tunnistaa ne vuorovaikutuksen resurssit, joilla valmentajat ja ratsastajat kuvailevat toimintaansa kouluratsastuksen ja valmennuksen kontekstissa. Tutkimuskysymys on seuraava: "Minkälaisilla vuorovaikutuksen keinoilla valmentajat ja valmennettavat kuvailevat kouluratsastukseen liittyviä liikkeitä ja apujenkäyttöä?"</p> <p>Kandidaatintutkielman tutkimusmenetelmänä käytettiin keskustelunanalyysiä. Menetelmälle tyypillisesti aineisto hankittiin havainnoimalla ja videokuvaamalla tutkimukseen osallistuvia ratsastajia ja valmentajia. Aineisto on kerätty tammikuussa 2023 ja jokaista tutkittavaa videoitiin roolissaan kerran. Aineiston kokonaiskesto on kolme tuntia, ja tutkimukseen osallistui kolme valmentajaa ja kahdeksan ratsastajaa ympäri Suomen. Videoidut valmennukset litteroitiin tutkittavilta osilta kirjalliseen muotoon. Tutkielman merkittävin teoreettinen viitekehys rakentuu aikaisemman keskustelunanalyttisen tutkimuksen varaan sekä toisaalta keskustelunanalyysiin teoriana ja sen näkemyksiin vuorovaikutuksen rakenteellisuudesta ja järjestäytyneisyydestä.</p> <p>Tutkimuksen keskeisimmät tulokset muodostuvat vuorovaikutuskeinojen kategorioiden ympärille. Tutkimustuloksissa määritellään viisi valmentajien käyttämää vuorovaikutuksellista kuvailun keinoa, joista kielellisiä ovat virheiden kautta kuvailu, vertailu ja prosodiset keinot, kun taas kehollisen vuorovaikutuksen keinoja ovat demonstrointi ja fyysinen kosketus. Ratsastajien käyttämistä kuvailun keinoista ei voitu tunnistaa kehollisia kategorioita, mutta kielellisiä kategorioita tunnistettiin kaksi, reflektointi ja tarkentavat kysymykset. Tutkimustulokset ovat suhteutettavissa tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä esiteltyihin tutkimuksiin. Merkittävä tutkimustulos myös osoitti, että hevosta ei voi rajata vuorovaikutustilanteen ulkopuolelle vaan sen läsnäolo ja rooli ilmenee kommunikaatiossa poikkeuksetta.</p>	
Asiasanat: vuorovaikutus, keskustelunanalyysi, kouluratsastus, kuvailu	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat.....	1
1.2	Tutkimuksen perustelut.....	2
1.3	Kouluratsastus urheilulajina	3
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
2.1	Keskustelunanalyysi teoriana	5
2.2	Aikaisempi tutkimus	8
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	10
3.1	Aineisto.....	10
3.2	Keskustelunanalyysi tutkimus- ja analyysimenetelmänä.....	11
3.2.1	Litterointi	12
4	TULOKSET	14
4.1	Valmentajien käyttämät kuvailun keinot	14
4.1.1	Kielellinen vuorovaikutus.....	15
4.1.2	Kehollinen vuorovaikutus	18
4.2	Ratsastajien käyttämät kuvailun keinot.....	20
4.2.1	Kielellinen vuorovaikutus.....	20
5	PÄÄTÄNTÖ.....	22
	LÄHTEET.....	25
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen kouluratsastusvalmennusten vuorovaikutusta keskustelunanalyysin keinoin. Tutkimukseni keskittyy kuvailevaan vuorovaikutukseen, jota valmentajat sekä ratsastajat käyttävät. *Ison Suomen Kieliopin* (VISK §1063) mukaan kuvailulla tarkoitetaan irrallisia appositiorakenteita, jotka kertovat jotain lisää kohteestaan. Kouluratsastuksen kontekstissa kuvailu kohdistuu usein muun muassa liikkeiden oikeaoppiseen suorittamiseen, apujenkäytön luonteeseen tai oikea-aikaisuuteen, teihin ja tehtäviin sekä ratsastajien kokemuksiin omasta suorituksestaan ja ratsastuksestaan. Tavoitteeni ei ole rakentaa laaja-alaista ja sellaisenaan täysin yleistettävää kuvausta kouluratsastusvalmennusten vuorovaikutuksesta vaan pikemminkin tarkastella tutkimukseen osallistuneiden valmennuksien joukkoa tapausluonteisesti. Luonnollisesti valmennuksissa esiintyy myös muita erityisiä vuorovaikutuksen keinoja ja tilanteita, joita olisi mielekästä tutkia kielitieteellisistä perspektiiveistä. Kandidaatintutkielman laajuuden puitteissa on kuitenkin välttämätöntä rajata aihetta melko jyrkästikin.

Edellä mainitun aiheenrajauksen tiimoilta olen asettanut tutkimukselleni yhden kysymyksen, johon pyrin vastaamaan. Tutkimuskysymys on seuraava:

- 1) Minkälaisilla vuorovaikutuksen keinoilla valmentajat ja valmennettavat kuvailevat kouluratsastukseen liittyviä liikkeitä ja apujenkäyttöä?

Tutkimuskysymyksen tarkoituksena on kartoittaa, minkälaiset kuvailun keinot osoittautuvat tyypillisimmiksi keräämissäni tutkimusmateriaaleissa. Tarkastelun alle asetuvat mahdollisesti siis niin kielelliset kuin kehollisetkin vuorovaikutuksen keinot sekä toisaalta niiden suhde toisiinsa. Huomionarvoista kysymyksenasettelussa on, että se mahdollistaa myös valmennettavien hyödyntämien vuorovaikutuskeinojen tarkastelun, vaikka valmentajat ovatkin oletettavasti enemmän äänessä. Tutkimukseni ei ota kantaa siihen, ovatko aineistossa esiintyvät kuvailun keinot oikeita, vääriä, onnistuneita tai epäonnistuneita omassa kontekstissaan. Nämä tutkimuskysymyksiin liittyvät rajaukset kumpuavat lähtökohtaisesti keskustelunanalyysin

tutkimustavasta, joka ei itsessään pyri yleistyksiin tai puntaroimaan vuorovaikutuksen onnistuneisuutta (Hakulinen 1997: 14; Lindholm, Stevanovic & Peräkylä 2016:13).

Tutkimukseni merkittävimmät rajaukset koskevat edellä kuvatun aiheen lisäksi informantteja. Rajaamalla hevosen vuorovaikutustilanteen ulkopuolelle, vaikka tilanteesta riippuen sen vaikutukset kommunikaatioon saattavatkin näyttäytyä tutkimuksessa. Tämän kaltaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi hevosen voimakas vastustus tai ratsastajan suistuminen satulasta, jolloin valmentaja tai ratsastaja voi mahdollisesti pyrkiä vuorovaikutuksellaan vaikuttamaan erityisesti hevoseen. Lisäksi tutkimukseen osallistuvat lajin harrastajat ja valmentajat ovat täysi-ikäisiä ja valmennettavien enimmäismäärä on puolestaan rajattu neljään ratsukoon valmennusta kohden. Näillä rajauksilla olen pyrkinyt varmistamaan valmennuksissa esiintyvän vastavuoroisen vuorovaikutuksen esiintymistä. Pienen ryhmäkoon ansiosta valmentajilla on tyypillisesti enemmän aikaa keskittyä ratsukoiden työskentelyyn, ja aikuisharrastajat osaltaan kykenevät monipuolisemmin refleктоimaan toimintaansa valmennusten aikana.

Tutkimuksen aineisto koostuu videoiduista kouluratsastusvalmennuksista, joiden vuorovaikutus on litteroitu kirjalliseen muotoon. Litteroinnin tarkkuus ja taso rajautuvat vuorovaikutuksen mukaisesti; siinä on otettu huomioon kielelliset, keholliset sekä osittain myös prosodiset keinot, mutta osa tyypillisistä litteroinnin osista on jätetty tutkimuksen aiheen mukaisesti pois. Esimerkiksi puheessa esiintyvien taukojen kesto nähdään epärelevanttina ominaisuutena analyysissä, vaikka tauot itsessään onkin kirjattu.

1.2 Tutkimuksen perustelut

Tutkimusaiheelleni voidaan esittää lukuisia perusteita. Kotimaisia kielitieteellisiä hevosurheilua koskettavia tutkimuksia on vielä melko vähän, vaikka kieli ja vuorovaikutus ovat ratsastuksessa sekä koko hevosurheilussa keskeisessä asemassa. Vaikka keskusteluanalyysi ei tutkimusmenetelmänä pyrikään tuottamaan tietoa siitä, onko tutkimuksen kohteena oleva vuorovaikutus hyvää tai huonoa, sen tulosten valossa voidaan tarkastella esimerkiksi vuorovaikutuksen tehokkuutta tai ymmärrettävyyttä. Lisäksi keskusteluanalyysi mahdollistaa vuorovaikutuksen reaaliaikaisen tarkastelun sen luonnollisessa ilmenemismuodossa omassa uniikissa kontekstissaan. (Lindholm ym. 2016: 26–27.)

Kommunikoinnilla ja vuorovaikutuksella on suuri merkitys yksilön minäkuvan, motivaation ja itsevarmuuden rakentajina (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkki & Ruoppila 2014: 241, 246). Vaikka merkityksen painoarvo onkin huomattavasti suurempi lapsuudessa ja nuoruudessa, voidaan saman kaltaisia vaikutuksia nähdä myös nuorten aikuisten ja aikuisten keskuudessa. Tällöin vuorovaikutuksen positiiviset

vaikutukset henkiseen hyvinvointiin kulminoituvat kommunikoinnin vastavuoroisuuteen, luottamukseen sekä arvoihin. (Nurmi ym. 2014: 353.) Näin ollen tutkimuksen avulla voidaan myös kiinnittää huomiota vuorovaikutukseen yksilön hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä. Vuonna 2022 Suomen Ratsastajainliiton jäsenseurojen talleilla ratsastusta harrasti reilut 40 000 henkilöä (SRL 2022). Ratsastuksen kotimaisen suosion vuoksi se voidaan nähdä merkittävänä tieteellisen tutkimuksen kenttänä myös vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin näkökulmista katsottuna.

Kielitieteellisten ja psykologisten perusteiden lisäksi tieteellisellä tutkimuksella on mahdollista vaikuttaa kouluratsastuksessa kehittymiseen sekä sen opettamiseen hyvin lajikohtaisesti. Kouluratsastuksessa yksi merkittävimmistä tekijöistä on vuorovaikutus. Liikkeet, avut, tehtävät sekä näiden onnistuminen perustuvat ratsastajan ja hevosen väliseen saumattomaan yhteistyöhön, jolloin ratsastaja herkistyy hevosen välittämälle informaatiolle osaten reagoida siihen oikealla tavalla, oikeaan aikaan. Ratsastajan tulee siis tuntea, mitä apuja hevonen tarvitsee suoriutuakseen liikkeistä parhaalla mahdollisella tavalla. (Meisner 2003: 94–95.) Oppiakseen lukemaan hevosen välittämää informaatiota, ratsastaja tarvitsee valmentajan tukea, kielellistä sekä kehollista ohjausta ja omien tuntemustensa reflektointia. Näin ollen on oivallista tutkia niitä keinoja, joilla valmentajat tai valmennettavat kuvailevat liikkeiden suorittamista sekä apujenkäyttöä. Kuvailevan vuorovaikutuksen tieteellinen tarkastelu voi siis johtaa sekä valmennettavien että valmentajien henkilökohtaiseen kehittymiseen omilla urillaan, ja toisaalta vuorovaikutukseen kohdistuvat jatkotutkimukset avaisivat mahdollisuuksia kehitykseen johtavan toiminnan tarvittaville muutoksille.

1.3 Kouluratsastus urheilulajina

Suomen Ratsastajainliiton määritelmän mukaan kouluratsastus on ”kuin tanssia yhdessä” (SRL 2023a). Kouluratsastusta pidetään koko hevosurheilun perustana, sillä sitä koskevat tiedot ja taidot juontuvat aina ratsuväen historiaan asti; pitiähän esimerkiksi sotakäytössä toimineiden hevosten olla ohjattavissa yhdellä kädellä ja valmiita kulkemaan minne tahansa ratsastajan vain tarvitsi pyytää (Kyrklund, Lemkow & Lindgren 2013: 13; SRL 2023a). Sama pätee kouluratsastukseen termin nykyisessä merkityksessä, vaikka käyttötarkoitus toki onkin osaltaan hyvin erilainen. Nykypäivänä taitavimmat kouluratsastajat osoittavat osaamistaan esimerkiksi tekemällä laukanvaihtoja yhdellä kädellä.

Kouluratsastuksessa hevosen ja ratsastajan tulisi toimia eheänä kokonaisuutena eli ratsukkona. Hevosen tulisi liikkua jäntevästi, notkeasti, joustavasti ja rauhallisesti mutta energisesti, jolloin ratsastaja ohjailisi sitä pehmein ja huomaamattomin avuin. (Kyrklund ym. 2013: 177; SRL 2023a.) Ratsastuksessa avuilla tarkoitetaan pohkeella, ohjalla ja istunnalla annettavia impulsseja, joihin hevosen tulisi reagoida. Erilaisia

apuja käyttämällä ratsastaja pyrkii siis vaikuttamaan hevoseen haluamallaan ja tarvitsemallaan tavalla. Ratsastaja voi esimerkiksi pyytää hevosta lisäämään tempoa, koamaan itseään, liikkumaan sivuttaissuunnassa tai siirtymään askellajista toiseen. (Andersson-Blondyx & Lindgren 1976: 28–29; Kyrklund ym. 2013: 28.) Parhaimmillaan kouluratsastus ja ratsukon keskinäinen yhteistyö on siis täysin saumatonta. Lisäksi kouluratsastus nähdään vahvasti hevosen hyvinvointia, liikettä ja kuntoa edesauttavana lajina. Vuoden 2023 Suomen Ratsastajainliiton julkaisemien kouluratsastussääntöjen mukaan:

”kouluratsastuksen tarkoituksena on asteittain ja järjestelmällisesti kehittää hevosen lihaksistoa ja koko olemusta, pyrkimyksenä tehdä hevosesta irtomainen, joustava ja notkea sekä toisaalta luottavainen, kuuliainen ja eteenpäinpyrkivä niin, että se on miellyttävä ratsastaa, kestävä ja terve.” (Kouluratsastussäännöt 2023: 4).

Kouluratsastukseen kuuluvat olennaisesti erilaiset ratsukon suorittamat liikkeet, jotka valmistellaan ja tehdään apuja oikeaoppisesti ja oikea-aikaisesti käyttämällä. Ratsukon tasosta riippuen kouluratsastuksessa voidaan tehdä esimerkiksi temponmuutoksia, pohkeenväistöjä, sulk-, vasta- ja avotaivutuksia, etu- ja takaosakäännöksiä sekä passagea, piaffea ja piruetteja (Kyrklund ym. 2013: 65, 79, 85). Lisäksi kouluratsastukseen kuuluvat erilaiset tiet, joilla voidaan vaihtaa suuntaa, paikkaa tai joilla edellä mainittuja liikkeitä suoritetaan. Kouluratsastuksen tyypillisimpiä teitä ovat muun muassa rata pituussuuntaan leikkaa, täys- ja vastakaarto, koko rata leikkaa sekä erilaiset ympyrät, voltit ja kiemuraurat (SRL 2023b).

Kouluratsastuskilpailuja järjestetään aina helpoista luokista Grand prix- tasolle asti (SRL 2023a). Kilpaileminen perustuu edellä mainittujen teiden ja liikkeiden suorittamiseen annetuissa pisteissä eli radan valkoisiin aitoihin merkittyjen kirjainten kohdalla. Tuomarit arvostelevat liikkeiden lisäksi muun muassa askellajeja, hevosen lennokkuutta ja kuuliaisuutta sekä ratsastajan asentoa, istuntaa ja apujenkäyttöä. Arvosteluasteikko kouluratsastuskilpailuissa arvosteltaviin liikkeisiin ja liikeryhmiin on 0–10, ja tuomareiden pisteiden perusteella laskettujen prosenttitulosten keskiarvo osoittaa ratsukon lopullisen pistemäärän. (Kouluratsastussäännöt 2023: 4–14, 26.) Kür-ohjelmia eli vapaaohjelmia lukuun ottamatta kaikki luokkaan osallistuvat ratsukot suorittavat saman, ennalta määrätyn ohjelman. Vapaaohjelmat ovat ratsastajien ja valmentajien yhdessä suunnittelemissa ohjelmissa, jolloin arvostelun kohteeksi asettuvat perinteisten kategorioiden lisäksi koreografia sekä musiikin sopivuus ohjelmaan ja hevosen liikkeisiin (SRL 2023a).

2 TOOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimukseni teoreettisen viitekehysten yhteydessä on huomionarvoista todeta, että keskustelunanalyysi on lähtökohdiltaan aineistopohjaista tutkimusta, ja toisinaan sen pohjimmaisena tarkoituksena koetaan jopa kärsivän, jos tutkimuksentekoa varjostavat liian ankurat taustaoletukset (Lindholm ym. 2016: 27). Toisaalta nykykeskustelunanalyysille on kuitenkin tyypillistä, että sen omiin näkemyksiin vuorovaikutuksesta suhtaudutaan menetelmän lisäksi ikään kuin teoriana. Näin ollen tulen omassa tutkimuksessa hyödyntämään keskustelunanalyysia molemmissa funktioissa. Keskustelunanalyysin kentälle sijoittuvat aikaisemmat tutkimukset rakentavat kuitenkin omalle tutkielmalleni vankinta teoreettista pohjaa ja viitekehystä.

2.1 Keskustelunanalyysi teoriana

Keskustelunanalyysin oppi-isänä voidaan pitää sosiologi Harvey Sacksia (1935–1975), jonka työskentelyyn tutkimussuuntaus ja menetelmä pohjautuu; Sacksin pitämät luentosarjat videoitiin Kaliforniassa vuosina 1964–1972, jotka lopulta litteroitiin Sacksin poismentyä. (Hakulinen 1997: 13.) Keskustelunanalyysin historian merkittäviä henkilöitä ovat myös muun muassa Harold Garfinkel (1917–2011) sekä Erving Goffman (1922–1982), jotka puolestaan toivat etnometodologian ja vuorovaikutusjärjestyksen tutkimusmenetelmän tunnuspiirteisiin (Lindholm ym. 2016: 11). Keskustelunanalyysin pohjimmainen tarkoitus ja tavoite on selvittää, miten keskustelut rakentuvat, millaisia säännönmukaisuuksia ja rakenteita niihin sisältyy ja mitä vuorovaikutuksella pyritään saamaan aikaan (Hakulinen 1997: 13–15). Jo tutkimussuuntauksen alusta alkaen aineistona on käytetty video- tai äänitallenteita, sillä niiden avulla tutkija pääsee käsiksi autenttisiin keskustelutilanteisiin ja vuorovaikutuksen luonnollisiin ilmeneismuotoihin. (Vatanen 2016: 314) Konkreettisia tutkimuksen kohteita ovat siis erilaiset vuorovaikutuksen resurssit kuten sanat, lauseet, katse, melodia tai kosketus (Lindholm ym. 2016: 18).

Suomen kielen professori Auli Hakulinen toi keskustelunanalyysin Suomeen 1980-luvulla. Tällöin sen puitteissa tutkittiin etenkin kielitieteellisiä tutkimuskohteita,

mutta näkökulmat moninaistuivat, sillä keskustelunanalyysi näki kielen yhä enemmän sosiaalisen toiminnan välineenä. Noin kymmenen vuotta myöhemmin suomalainen keskustelunanalyysi laajeni lopulta myös muille tieteenaloille kuten sosiologiaan, sosiaalipsykologiaan ja kasvatustieteisiin. (Lindholm ym. 2016: 10.)

Keskustelunanalyysin verrattain nuoren iän lisäksi se omaa ainakin neljä merkittävää suhtautumistapaa, joiden kautta se tarkastelee ihmisten välistä vuorovaikutusta. Ensinnäkin huomionarvoinen Sacksin työstä kumpuava oivallus on se, että keskustelunanalyysi näkee vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin aina yksityiskohtiaan myöten järjestäytyneenä ja jäsentyneenä toimintana. Tämä näkemys poikkeaa huomattavasti aikaisemmista ajatuksista, joiden mukaan ihmisten välinen kanssakäyminen perustui sattumaan muodostaen kaoottisen ja rikkonaisen kokonaisuuden. (Hakulinen 1997: 13.) Keskustelunanalyysin näkemyksien mukaan jäsentynyt vuorovaikutus rakentuu toistuvista rakenteista, joita ovat vuorottelujäsennys, sekvenssijäsennys sekä korjausjäsennys.

Vuorottelujäsennys perustuu tarkkarajaisiin puheenvuoroihin, jolloin yhdellä puhujalla on oikeus yhteen puheen rakenneyksikköön kerralla ja vuoron loputtua seuraava puhuja saa tai ottaa puheenvuoron. Tätä vuorovaikutuksen jäsenystapaa pidetään keskustelun jäsentymisen perusmuotona. (Sacks, Schegloff & Jefferson 2016: 6, 9.) Sekvenssijäsennys puolestaan pureutuu peräkkäisiin puhetoimintoihin, niiden kytköksiin ja jaksoihin, joita toiminnoista muodostuu. Puhetoiminto on ikään kuin puheen funktio, ja se voi ilmetä esimerkiksi kysymyksenä, kehotuksena, ohjeena, vastauksena tai käskynä. (Raevaara 2016: 143.) Sekvenssien rakenneosasten, eli puhetoimintojen, yhteydet ovat tyypillisesti joko löyhiä tai tarkoin määrättyjä. Esimerkiksi tervehdys ja vastatervehdys ovat malleja sosiaalisesti määräytyneestä sekvenssistä, jota kutsutaan vieruspariksi. Vierusparien tunnusmerkkinä pidetään niiden erityisen vahvaa ja konventionaalistunutta sidettä. (Goodwin & Heritage 1990: 287–288; Raevaara 1997: 75.)

Korjausjäsennys liittyy vuorostaan puheen ja vuorovaikutuksen haasteisiin. Sen puitteissa voidaan tarkastella esimerkiksi niitä keinoja, joilla puhujat käsittelevät puhumisessa, kuulemisessa tai ymmärtämisessä esiintyviä ongelmia. Keskustelunanalyttisessä korjausjäsennykseen kohdistuvassa tutkimuksessa ei siis tutkita ”virheellistä” puhetta vaan niitä puheen ja vuorovaikutuksen osia, joita keskustelijat itse kohtelevat virheellisinä. (Sorjonen 1997: 111–112.) Tämän kaltaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi sanavalinnan muuttaminen kesken lauseen, epäröiminen ja empiminen tai verbaalinen osoitus siitä, että haluaa korjata jotain jo sanomaansa. Näistä edellä esitetyistä jäsenyksistä käsin keskustelunanalyttistä tutkimusta siis tehdään.

Toiseksi keskustelunanalyysi kumoaa yleisen näkemyksen kielenainesten muodon ja merkityksen suhteesta. Tyypillisesti arkielämässä muodon ja merkityksen suhde nähdään rakentuvan muotojen perusmerkitysten varaan, jolloin niiden toissijaiset merkitykset koetaan väärinä tai niitä jopa paheksutaan. Etnometodologisista taustoistaan johtuen keskustelunanalyysi kuitenkin väittää, että kielen merkitys

muodostuu sen vastaanottajan päättelyprosessin sekä ilmauksen ja kontekstin yhteisvaikutuksesta. (Hakulinen 1997: 13–14.) Tästä näkökulmasta katsottuna kieli on siis luonteeltaan joustava ja indeksaalinen eli symbolisten merkitystensä lisäksi kontekstuaalisesti tulkittavissa (Hakulinen 1997: 14).

Kolmas keskustelunanalyysin tutkimussuunnalle oleellinen suhtautumistapa liittyy toiminnan merkitykseen kielellisen merkityksen rakentumisessa. Keskustelunanalyysi tarkastelee sana- ja lausemerkitysten lisäksi merkityksellisiä toimintoja, kategoriointeja ja kategorioita, joita puheessa rakentuu. Perinteisten puhetoimintojen, kuten käskyn, kysymyksen ja vastauksen tai ohjeistamisen lisäksi keskustelunanalyysissä pureudutaan niihin identiteetteihin, joita ihmiset muodostavat itselleen puheen kautta. (Hakulinen 1997: 14.) Näin ollen tutkijoita on enenevässä määrin kiinnostanut myös vuorovaikutustilanteen osapuolten välinen suhde ja se, mitä he pyrkivät puheellaan sekä identiteeteillään saamaan aikaan (Lindholm ym. 2016: 12). Esimerkiksi kouluratsastusta havainnoidessa puhuja voi toimillaan ja valinnoillaan identifioitua valmentajaksi tai valmennettavaksi. Toisaalta mielenkiintoisia rooleja ja näiden suhdetta toisiinsa voidaan tarkastella myös silloin, kun valmentaja identifioituukin ratsastajaksi valmennettavansa rinnalle esimerkiksi omakohtaisia kokemuksia jakamalla.

Neljänneksi on oleellista mainita se, että keskustelunanalyysi ottaa tarkastelun kohteeksi kielellisen vuorovaikutuksen lisäksi myös kehollisen vuorovaikutuksen ja näiden yhdistymisen. Ilmiötä kutsutaan vuorovaikutuksen multimodaalisuudeksi ja sen tyypillisimpiä esimerkkejä ovat muun muassa prosodiset keinot, kasvojen ilmeet ja eleet, kosketus, käsien liikkeet sekä ympäröivän tilan käyttö osana kommunikatiota. (Lindholm ym. 2016: 12.) Keskustelunanalyysi tunnistaakin kaiken ihmisten välisen toiminnan vuorovaikutukseksi. Tämä teoreettinen linjaus näkyy tutkimuksesi merkittävästi, sillä tutkimustuloksissa on mahdollista huomioida vuorovaikutuksen kaikki ulottuvuudet.

Keskustelunanalyysissa vuorovaikutustilanteet jakautuvat karkeasti kahteen; arkivuorovaikutukseen ja institutionaaliseen vuorovaikutukseen. Arkiset vuorovaikutustilanteet nähdään esimerkiksi ystäväysten välisinä juttutuokioina kahvikupin ääressä, kun taas institutionaalisen vuorovaikutustilanteena voidaan pitää vaikkapa lääkärin ja potilaan välistä keskustelua vastaanotolla tai luokahuonevuorovaikutusta koulumaailmassa. Merkittävin ero arkivuorovaikutuksen ja institutionaalisen vuorovaikutuksen välillä on siis se, että institutionaalisessa vuorovaikutuksessa pyritään aina suorittamaan instituutiolle tyypillisiä funktioita, ja näin ollen vuorovaikutustilanne nähdään epäsymmetrisenä. Epäsymmetriaa tuottavat instituutioista juontuvat roolit ja identiteetit, joihin osapuolet asettuvat. (Vatanen 2016: 314; Lindholm ym. 2016: 11.) Näiden määritelmien puitteissa kouluratsastusvalmennukset voidaan lukea institutionaalisten vuorovaikutustilanteiden joukkoon.

2.2 Aikaisempi tutkimus

Esimerkiksi urheilun, harrastustoiminnan, kotoutumisen ja erilaisten yhteiskunnallisten haasteiden tutkiminen keskustelunanalyysin keinoin on tarjonnut lukuisia näkökulmia sekä vastauksia vuorovaikutuksen peruskysymyksiin. Suomessa keskustelunanalyysin avulla on tarkasteltu esimerkiksi aikuisille maahanmuuttajille suunnatussa sosiaalisessa sirkuksessa esiintyvää vuorovaikutusta. Sosiaalisen sirkuksen tavoitteena on opettaa osanottajilleen uusia tapoja olla vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten kanssa pedagogisia sirkusaktiviteetteja apuna käyttäen. (Lilja, Laakkonen, Sariola & Tapaninen 2021: 158.) Vuonna 2021 teetetyssä tutkimuksessa on keskitytty ohjaaviin puhetoimintoihin, kommunikoinnin haasteisiin sekä osallistujien vaikutusmahdollisuuksiin toiminnan etenemisessä. Tutkimuksen tuloksissa esiintyi erityisesti vuorovaikutuksen multimodaalisuus eli kielellisten ja kehollisten kommunikointikeinojen yhdistyminen etenkin ohjaavissa puhetoiminnoissa. Tutkimus osoitti, että ohjaavaa puhetoimintaa täydennettiin kehollisilla liikkeillä ja esimerkiksi demonstroimalla fyysisistä tekemistä. Lisäksi merkittävä tutkimustulos koski korjaavaa ohjeistusta, jonka mukaan sosiaalisen sirkuksen ohjaajat usein demonstroivat osallistujilleen heidän tekemänsä virheet. Esimerkiksi jonglöörausta opettaessa ohjaaja saattoi ensin näyttää itse, kuinka pallo otetaan kiinni oikeaoppisesti ja tämän jälkeen näyttää osallistujien tekemät virheelliset tavat tai toisinpäin. (Lilja ym. 2021: 167, 169–171.)

Ruotsissa ja Kanadassa on puolestaan tutkittu vuorovaikutusta hevosurheilun parissa. Ruotsissa Charlotte Lundgren tarkasteli vuonna 2017 kouluratsastusvalmentajien kommunikointia yksityistunneilla, ja tutkimusasetelmassa valmentajan vuorovaikutuksen kohteina nähtiin niin ratsastaja kuin hevonenkin. Näin ollen tuloksissa nousivat esiin erilaiset onomatopoeettiset, hevoselle suunnatut vuorovaikutuksen keinot sekä prosodiset resurssit, joilla valmentajat pyrkivät esimerkiksi korostamaan haluttua tempoa. Kielellisten keinojen lisäksi tutkimus osoitti, että kouluratsastuksessa hyödynnetään paljon myös kehollista vuorovaikutusta. Tämän kaltaisia kehollisia vuorovaikutuksen keinoja ovat esimerkiksi konkreettiset demonstroinnit ratsastajan istunnasta ja apujenkäytöstä sekä valmentajan jalkautuminen ratsastuskentälle näyttämään vaikkapa tehtävään kuuluva tie. (Lundgren 2017: 76–81.)

Niin ikää vuonna 2017 Mari Zetterqvist Blokhuis ja Charlotte Lundgren tutkivat kansainvälisen Developing Dressage Didactics -projektin yhteydessä ratsastajien vuorovaikutusta ja he pyrkivät selvittämään, miten ratsastajat kuvailivat vuorovaikutusta itsensä ja hevosensa välillä. Tutkimus keskittyi ratsastajien tuntemuksiin siitä, miten hevoset reagoivat käytettyihin apuihin ja miten ratsastajat puolestaan kokivat, jos hevonen vastaa niihin epätoivotusti. Kanadalainen Lucy Cumyn vuorostaan tarkasteli vuorovaikutusprosesseja kouluratsastusvalmennuksissa vuonna 2000. Cumynin tutkimuksessa yhdisteltiin haastatteluista ja videoiduista valmennuksista kerättyä tutkimusaineistoa. Zetterqvist Blokhuisin ja Lundgrenin sekä Cumynin tutkimuksia

yhdistää se, että vuorovaikutus ja etenkin sen onnistuminen nähtiin edellytyksenä kouluratsastukselle. Merkillepantavaa on myös se, että vuorovaikutus ilmiönä yhdistettiin jatkuvasti osaksi kouluratsastuksen määritelmää niin ratsastajien kuin valmentajienkin toimesta (Cumyn 2000: 22).

Taustaoletukseni kuvailusta osana valmennusten vuorovaikutusta pohjautuu erityisesti edellä esittelemiini aikaisempiin tutkimuksiin hevosurheilun parissa. Tutkimukset osoittavat, että vuorovaikutus nähdään merkittävänä osana kouluratsastusta. Vaikka monia aikaisempia tutkimuksia on täydennetty haastatteluilla ja muilla keskusteluanalyysiin kuulumattomilla tutkimusmetodeilla, näidenkin tapojen osoittamat tulokset puhuvat tutkimusasetelmani puolesta. (Cumyn 2000: 72–73; Lundgren 2017: 79–80.) Lisäksi esittelemäni suomalainen keskusteluanalyysitutkimus todistaa, että ohjaaminen ja opettaminen sisältävät monipuolisia kehollista ja kielellistä vuorovaikutuksen keinoja (Lilja ym. 2021: 167–168).

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineisto

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin keskustelunanalyysille olennaisesti havainnointia ja videointia. Tutkimusaineisto koostuu kolmesta kouluratsastusvalmennuksesta, jotka on videoitu tammikuun aikana vuonna 2023. Videoiden yhteinen kesto on noin kolme tuntia, jolloin yksittäisen videon kesto on 30–60 minuuttia. Tutkimukseen osallistui kaiken kaikkiaan kolme valmentajaa ja kahdeksan valmennettavaa ja jokaista osallistujaa havainnoitiin kerran. Valmennusten videointi oli tutkimuksen kannalta välttämätön aineistonkeruumenetelmä, sillä sen avulla pystyttiin taltioimaan osallistujien käyttämät keholliset ja kielelliset vuorovaikutuksen keinot niiden autenttisissa ilmenemismuodoissa. Lisäksi tutkimusmateriaalien videointi on ollut osa keskustelunanalyysin tutkimusmenetelmää jo 1900-luvun loppupuolelta lähtien, ja toisaalta tutkimustavan tiukka empiirinen ote pääsee toteutumaan tämän kaltaisen aineistonkeruun ansiosta. (Hakulinen 1997: 13; Vatanen 2016: 312.)

Kuten sanottu, tutkimukseen osallistujia rajattiin esimerkiksi iän ja ryhmäkoon perusteella. Sen sijaan ratsastajien taitotaso, sukupuoli, kouluratsastusvalmennuksen aihe tai sen fyysinen sijainti eivät olleet rajoittavia tekijöitä tutkimukseen osallistumisessa. Näin ollen aineistoissa esiintyy eritasoisia ratsastajia ja valmentajia eri puolilta Suomea. Lisäksi tutkimukseen on voinut osallistua omistamallaan hevosella, vuokraamallaan hevosella tai ratsastuskoulun hevosella eli ratsastajan ja hevosen välinen omistussuhde ei ole ollut tutkimuksen kannalta merkittävässä asemassa. Myöskään valmennettavien ja valmentajien väliset suhteet – esimerkiksi valmennussuhteen kesto – eivät ole rajoittaneet tutkimukseen osallistumista, vaikka niiden voitaisiinkin nähdä vaikuttavan valmennuksissa esiintyvään vuorovaikutukseen.

Tutkimuksen aineistonkeruussa tuli ottaa huomioon esimerkiksi videokuvauksen tekniikkaan liittyvät seikat, kuvausolosuhteet sekä hevoset elävinä olentoina. Videokameran tehokkaan mikrofonin ansiosta äänentoisto on pääasiassa laadukasta, mutta toisinaan videoinnin olosuhteet ja osallistujien tilankäyttö vaikutti

siihen väistämättä. Esimerkiksi valmentajan ollessa selkä kameraan päin puhe kuuluu vaimeampana, jolloin kielellisen vuorovaikutuksen analysointi hankaloittui. Videoinnin tuli myös tapahtua maneesin laidan ulkopuolella, jotta ratsukoille ja valmentajille pystyttiin takaamaan työskentelyrauha sekä mahdollisuus käyttää koko tilaa haluamallaan tavalla. Videokameran fyysisen paikan valinnalla pyrittiin myös ehkäisemään vaaratilanteita, joita hevosten säikähtäessä voisi mahdollisesti tapahtua.

Kaikilta tutkimuksen osallistujilta on tietosuojasyyistä kysytty lupa videoimiseen, ja tutkittavat saivat tutkimuksesta tietosuoja-asetusten mukaiset tiedotteet sekä tietosuojailmoitukset. Aineiston hankinta, säilytys ja käsittely on niin ikään toteutettu tietosuoja-asetuksia kunnioittaen. Tutkimuksen osallistujien yksityisyyttä suojellaan näin ollen läpi tutkimuksen ja sen jälkeen. Tästä syystä informanttien nimet on muutettu muotoon *V1, V2 ja V3* sekä *R1, R2, R3* jne., jolloin *V*-kirjain kuvastaa valmentajan puheenvuoroa ja *R*-kirjain ratsastajan. Tutkittavien rajaus täysi-ikäisiin harrastajiin ja valmentajiin on myös osa tutkimuksen tietosuojakäytänteitä.

3.2 Keskustelunanalyysi tutkimus- ja analyysimenetelmänä

Aineistonkeruun jälkeen aloitin materiaalien analysoinnin. Keskustelunanalyysin analysointiprosessiin kuuluu aineiston yksityiskohtainen tarkastelu, säännönmukaisuuksien etsintä ja niiden jäsentely. Merkittävää keskustelunanalyysin analysointiprosessissa on myös se, että tutkimusaineistoja pyritään tarkastelemaan lähtökohtaisesti ilman ennako-odotuksia tuloksista. (Vatanen 2016: 312, 314, 320.) Tutkimukseni kannalta on kuitenkin tarpeellista todeta, että analyysiä on osittain ohjannut oletus siitä, että kouluratsastusvalmennusten vuorovaikutus sisältää liikkeiden ja apujenkäytön kuvailua. Tutkimuskysymystä määrittelevä oletus perustuu aikaisemmalle tutkimukselle (Cumyn 2000: 23; Lundgren 2017: 77–80) sekä empiiriselle kymmenien vuosien kokemukselle lajin parissa. Näistä syistä tutkimukseni siis kysyykin, minkälaisia kuvailun keinoja valmennuksissa käytetään eikä ainoastaan selvitä, käytetäänkö niitä laisinkaan.

Videoiden analyysiprosessi noudatti keskustelunanalyysille tyypillistä kaavaa, joka on induktiivinen eli etenee pienistä yksityiskohdista kohti laajempia kokonaisuuksia (Vatanen 2016: 312; Harjunpää, Niemi & Sorjonen 2020: 911). Tästä syystä jokainen videotallenne on käyty ensin yksityiskohtaisesti läpi yksi kerrallaan. Aineiston yksityiskohtaisessa tarkastelussa pyrin ensisijaisesti kiinnittämään huomioni tutkimuskysymykseni tavoin vuorovaikutukseen, joka kuvailee kouluratsastuksen liikkeitä tai apujenkäyttöä. Tarkastelun ohessa litteroin kommunikoinnin kirjallisesti, jolloin jokainen kuvailuun vaikuttava tekijä taltioitiin

paperille. Ensimmäisen vaiheen tarkoituksena oli siis ainoastaan poimia aineistossa esiintyviä kuvailun keinoja ja tunnistaa niiden yksityiskohtainen olemassaolo.

Videotallenteiden läpikäymisen sekä litteroinnin jälkeen ryhdyin tarkastelemaan löydöksiäni eli muodostamaan laajempaa kokonaisuutta aineiston annista. Ensimmäisellä kerralla tarkoitukseni oli tunnistaa erilaisia säännönmukaisuuksia valmennuksissa esiintyvissä kuvailuissa ja määrittää ne tavat, jotka toistuivat eniten materiaaleissani. Analyysin helpottamiseksi tarkastelin vuorotellen valmentajien ja valmennettavien käyttämiä kuvailun keinoja sekä kielellisiä ja kehollisia vuorovaikutuksen keinoja. Näiden kategorisointien avulla pystyin muodostamaan tarkan näkemyksen niistä keinoista, joita esiintyi säännönmukaisimmin ja määrällisesti eniten kaikissa videotallenteissa. Kategorisointi on yksi keskustelunanalyysin tutkimusmenetelmän analyysitavoista ja osa induktiivista tutkimusotetta. Lisäksi keskustelunanalyysin kvalitatiivista tutkimustapaa täydentää toisinaan myös kvantitatiivinen osuus, joka tutkimuksessani ilmenee säännönmukaisuuksien määrällisenä lajitteluna. (Vatanen 2016: 322 ; Harjunpää ym. 2020: 911.)

3.2.1 Litterointi

Litterointi on tyypillinen osa keskustelunanalyysin metodia ja osaltaan myös merkittävä vaihe analyysityötä, sillä se sisältää vallankäyttöä suhteessa tutkimukseen. Ensimmäkin litteroinnin ohessa tutkija joutuu aina rajaamaan osan aineiston löydöksistä tutkimuksen ulkopuolelle, jolloin tehdyt päätökset vaikuttavat väistämättä tutkimuksen tuloksiin. Tutkijan tulee siis tehdä päätös siitä, *mitä* hän tutkii. (Vatanen 2016: 316, 318.) Päätös on merkittävä ja samalla konkreettinen osoitus keskustelunanalyysin aineistolähtöisestä luonteesta. Myös oman tutkimustyöni analyysivaiheessa joudun tekemään päätöksiä aineiston runsaudesta ja vuorovaikutuksen hedelmällisyydestä johtuen. Litteroitavia osuuksia löytyi aineistosta paljon, mutta kandidaatintutkielman pituusrajoitteiden puitteissa kaikkia esimerkkejä ei voida esittää. Myös esiteltävien tulosten määrää oli rajoitettava säännönmukaisuuksien perusteella, sillä kuvailun tapoja valmennuksissa oli lukemattomia.

Varsinaisen tutkimuskohteen päätöksen lisäksi litterointiosuudessa täytyy rajata vuorovaikutuksen tarkastelun tarkkuusaste. Merkittävää on siis se, mitkä kaikki vuorovaikutuksen tekijät litterointiin kirjataan ja mitkä ympäristössä tapahtuvat seikat koetaan merkittäviksi (Vatanen 2016: 316–317). Tällöin tutkijan tulee puntaroida, onko litterointiin tarpeellista kirjata puhelimen pirinä, aivastus, äänen painon merkittävä lasku tai puheen taukojen kesto. Tämän kaltaisia päätöksiä olen tehnyt tutkielmani tavoitteiden perusteella. Koska tutkimukseni tavoitteena on selvittää, minkälaisilla vuorovaikutuksen keinoilla valmentajat ja valmennettavat kuvailevat kouluratsastukseen liittyviä liikkeitä ja apujenkäyttöä, pidättäydyn kielellisen ja kehollisen

kommunikoinnin litteroinnissa. Tutkimuksessani käytettävä litterointityyli on siis melko yksinkertainen ja siitä on karsittu pois kaikki epärelevantit aspektit, kuten ympäristöstä aiheutuvat äänet. Tutkimuksen Liitteet -osiossa on tarkempi kuvaus ja ohjeistus hyödyntämistäni litteroinnin merkeistä sekä niiden tarkoitteista.

4 TULOKSET

Tutkimustulokset on kategorisoitu analyysin mukaisesti valmentajien ja valmennettavien käyttämiin kuvailun keinoihin. Valmentajien käyttämällä kuvailulla tarkoitan muun muassa sitä, miten valmentajat kuvailevat liikkeiden oikeaoppista suorittamista tai apujenkäyttöä, miten valmentajat kuvaavat toivomiaan muutoksia ratsastajan toiminnassa, asennossa tai istunnassa ja miten he ilmentävät onnistunutta suoritusta. Ratsastajien käyttämät kuvailun keinot kohdistuvat puolestaan heidän omaan toimintaansa ratsastuksen aikana, sen onnistumiseen tai haasteisiin, hevosen liikkeisiin sekä lisäohjeiden pyytämiseen. *Ison Suomen kielioopin* mukaan kuvailu on irrallinen apposition rakenne, joka toimii lisäyksenä pääasialliselle lauseelle ja asiantilalle (VISK §1063). Keskusteluanalyytisistä näkökulmasta katsottuna kuvailu vaikuttaa esiintyvän aineistoissani eräänlaisena kontekstuaalisena puhetoimintojen ja toimintajaksojen lisäyksenä tai tehosteena.

4.1 Valmentajien käyttämät kuvailun keinot

Valmentajien hyödyntämät vuorovaikutuksen keinot ovat aineistoni perusteella monipuolisia ja moniulotteisia. Esimerkiksi kontekstuaaliset adjektiivit, toisto, äänen intonaation tai voimakkuuden vaihtelut ovat eräitä esimerkkejä kuvailussa hyödynnettyistä keinoista. Vuorovaikutusta – niin kielellistä kuin kehollistakin – on määrällisesti paljon suhteessa valmennusten kestoon sekä valmennettaviin. Konkreettisesti valmentajat ovat siis enemmän äänessä valmennusten aikana kuin ratsastajat. Tämän voidaan ajatella johtuvan kontekstuaalisesta identifioitumisesta, roolihierarkiasta sekä valmennustilanteen institutionaalisesta vuorovaikutuksesta. Kuten opetustilanteissa yleensä, valmentajat ohjaavat ja opettavat valmennettaviaan, jolloin vuorovaikutusta on perinteikkäästi suunnattu enemmän opettavalta taholta oppivalle taholle. Luonnollisesti tämän kaltainen asettelu vaikuttaa myös tutkimuksen tuloksiin ja niiden määrälliseen tasapainoon.

Tutkimukseni aineistosta käy ilmi, että valmentajien käyttämässä vuorovaikutuksessa isossa osassa on kysymys jonkin asteisesta kuvailusta, mikä toimii ohjaamisen ja opettamisen tehosteena. Olen tunnistanut ja nimennyt tutkimusaineistostani viisi kielellisen ja kehollisen vuorovaikutuksen keinoa, joilla valmentajat pyrkivät

kuvailemaan kouluratsastukseen liittyviä liikkeitä ja apujenkäyttöä sekä niiden suorittamista. Esiin nostamani kielellisten keinojen kategoriat ovat *virheiden kautta kuvailu*, *vertailu* ja *prosodiset keinot*, kun taas kehollisten keinojen kategorioita ovat *demonstrointi* ja *fyyssinen kosketus*.

4.1.1 Kielellinen vuorovaikutus

Ensimmäiseksi esittelen kielellisen vuorovaikutuksen kategorian, jonka olen nimenyt *virheiden kautta kuvailuksi*. Tässä kuvailun keinossa valmentajat pyrkivät osoittamaan ratsastajille oikeaoppisen suorituksen kertomalla virheellisestä suoritustavasta. Toisinaan virhettä ei välttämättä ole edes vielä ehtinyt tapahtua vaan valmentajat ikään kuin tehostavat ohjaamistaan etukäteen. Analyysini mukaan virheiden kautta kuvailu tapahtuu tyypillisesti ohjaavissa puhetoiminnoissa, kuten esimerkissä (1).

- (1) V1: Ulkopohkeest kääntymään (.) et sisäohjan tehtävä on vain kertoo mihin suuntaan ja ulkopohje kääntää (.) et se taipuisi siitä rungosta asti eikä pelkästään niin et kaula menee solmuun ja lavat karkaa ulos

Tutkimusaineistoni perusteella tämän kaltaiset kuvailun keinot sisältävät myös vastakkainasettelua, jolloin valmentajat pyrkivät asettamaan liikkeen tai avun oikeaoppisen suorittamisen ja virheellisen suorittamisen vastakkain – oikeastaan jopa vertailun kohteiksi. Merkittävää eroa ei kuitenkaan voitu havaita siinä, kumpaa suoritustapaa valmentajat kuvaavat tyypillisesti ensimmäisenä. Esimerkissä (1) valmentaja (V1) pyrkii kuvailemaan valmennettavalleen sisäohjan ja ulkopohkeen yhteistyötä kääntävinä ja taivuttavina apuina kaarevalla tiellä. Esimerkki on osa ohjaavaa puheenvuoroa ja se sijoittuu valmennuksen alkuun verryttelytehtävän yhteyteen. Apujenkäytön kuvaus yhdistyy hevosen liikkeen kuvailuun, mikä puolestaan ilmenee puheenvuoron loppuosasta: ”et se taipuisi siitä rungosta asti eikä pelkästään niin et kaula menee solmuun ja lavat karkaa ulos”. Tässä esimerkissä kategoriaan kuuluva *virheiden kautta kuvailu* voidaan tunnistaa samaisista puheenvuoron osasista, jotka sijoittuvat eikä -sanan molemmin puolin. Valmentaja (V1) kuvailee ensin onnistunutta hevosen rungon taipumista, jonka jälkeen hän kuvailee sitä, miten hevosen ei tulisi kulkea kaarevalla tiellä.

- (2) V2: Rapsutat vähän sisäkädellä taas noooin (.) siinä tunnetko (.) et älä oo niin vahva siellä kädellä vaan sun käsi on siellä (.) mukana elämässä eiks vaan (.) noooin

Esimerkissä (2) valmentaja (V2) pyrkii ohjaamaan ratsastajan ohjasapujen käyttöä pehmeämmiksi kuvailemalla käden ja ohjastuntuman luonnetta onnistuessaan ja epäonnistuessaan. Valmentaja (V2) pyytää ratsastajaa rapsuttamaan hevosta sisäkädellään, jolloin ohja automaattisesti löystyy. Tämän jälkeen valmentaja kuvaa, kuinka käden tulisi olla ”siellä mukana elämässä”, mikä puolestaan tarkoittaa

kouluratsastuksen kontekstissa joustavaa, tasaista ja pehmeää ohjastuntumaa hevosen suuhun. Myös toisessa esimerkissä voidaan siis havaita olevan ensimmäisen esimerkin kaltaista virheiden kautta kuvailua, sillä virheenä suorituksessa vaikuttaa olevan liian vahva ohjastuntuma.

Toisena kielellisen kuvailun kategoriana esittelen *vertailun*, joka kohdistuu monipuolisiin objekteihin valmennusten tai urheilulajin kontekstissa. Toisinaan valmentajat vertailevat vaikkapa hevosta itseensä tai ratsastajaan tai esimerkiksi liikkeitä ja tehtäviä lajin toisiin liikkeisiin ja tehtäviin. Yhtä kaikki näiden vertauksien tehtävänä on kuvailla kohdettaan ja tehostaa tai selventää kouluratsastusvalmennuksen kielellistä vuorovaikutusta sekä lajin opettamista. Tyypillisesti näiden puheenvuorojen puhe toimintoina on ohjaaminen.

- (3) V3: Etitään tähänki vähän nopeempaa tahtia (.) vähän sama ku siin ravityöskentelyssä
- (4) V3: Alota se kokoominen enemmänki ajatuksella muodon kontrollointi ku vauhdin kontrollointi

Esimerkit (3) ja (4) kuvastavat tyypillisiä valmentajien tapoja kuvailla pyydetyn liikkeen suoritusta tai askellajin ratsastamista verraten näitä johonkin lajin toiseen liikkeeseen tai aikaisempaan tuttuun toimintaan. Esimerkissä (3) valmentaja (V3) kuvailee tämän hetkisen askellajin (laukan) tahtia, jota pyritään saamaan nopeammaksi samalla tavalla, kuin aikaisemmin valmennuksessa tehdyssä ravityöskentelyssä. Esimerkissä (4) samainen valmentaja (V3) puolestaan kuvailee hevosen liikkeen kokoamista muodon kontrollointina eikä niinkään vauhdin kontrollointina tehden eron todelliseksi myös ratsastajalle. Kootessaan liikettään hevonen taivuttaa takajalkojaan voimakkaammin rungon alle, jolloin ratsastajan tulisi aktivoida niitä istunnan ja pohkeen yhteisvaikutuksesta toistuvien avuin (Kouluratsastussäännöt 2023: 13). Valmentaja (V3) siis vertaa kokoamista temmon ja tahdin hidastamiseen, jotka edustavat eri liikkeitä kokoamiseen verrattuna.

Selviä vertauksen kohteita hyödynnetään myös etenkin silloin, kun huomataan, että ratsastajalla on haasteita onnistua suorituksessaan. Tutkimusaineistoni valossa valmentajat vertaavat tällöin suoritettavaa tehtävää tuttuun, nykyistä helpompaan tehtävään. Seuraavassa esimerkissä (5) valmentaja (V1) vertaa avotaivutukseen lähtöä voltille lähtöön, joka on ratsastajalle tutumpi tehtävä. Ensin ratsastaja epäonnistuu. Puheenvuoroista sekä videotallenteesta käy ilmi, että ratsastaja siirtää hevosen takajalkoja kohti uraa eikä kohti ratsastettavaa linjaa uran sisäpuolella. Esimerkissä vaikuttaa siis toteutuvan myös ensimmäisen kategorian *virheiden kautta kuvailu* -osion mukainen liikkeen kuvailu:

- (5) V1: Ja nyt sisätakajalkaa sinne (.) ei uralle vaan sinne linjalle
hahahaha uuuuellee
hupsis
nyt täs vasemmas kierrokses käännny ite vähä selkeemmi
käännnyt niiku sinne avon suuntaan niiku sä oisit lähössä sieltä voltille (.)
niiku kääntäsit nyt pikku voltille (.) käännä käännä

Ensin valmentaja (V1) yrittää ohjeistaa ratsastajaa ainoastaan kääntymään selkeämmin. Tämän jälkeen hän tehostaa avotaivutuksen ohjeistusta vertaamalla ratsastajan kehon kääntymistä voltille eli pienelle ympyrälle kääntymiseen: ”käännnyt sinne avon suuntaan niinku sä oisit lähössä sieltä voltille”. Valmentajien käyttämät kielelliset vertailut ovat kuvailun keinoina melko vaativia ratsastajille, sillä ne edellyttävät kykyä prosessoida tekemäänsä ja kuulemaansa nykyhetkessä sekä suhteessa vertailun kohteisiin. Toisaalta helpompaan tehtävään vertaaminen voi auttaa saamaan mielikuvasta kiinni, sillä vertauksen kohde todennäköisesti osataan jo suorittaa.

Joskus vertailu kuvailun keinona omaa myös itseironisia piirteitä ja piiloviestejä, joilla valmentaja kertoo olevansa tyytyväinen hevoseen sekä ratsastajaan, joka puolestaan on saanut hevosensa onnistumisen aikaiseksi:

- (6) V3: tähä aikaa aamusta se on kyl yllättävän paljo notkeempi ku kumpikaan meistä

Merkittäviä kielelliseen kuvailuun liittyviä keinoja edustavat kielen *prosodiset keinot*. Kategorian esimerkit edustavat aineistossani usein tilanteita, joissa ratsastaja onnistuu suorituksessaan tai kun valmentaja haluaa havainnollistaa hevosen vauhtia tai siinä toivottavaa muutosta. Prosodisilla keinoilla tarkoitetaan esimerkiksi äänen painoon, keston, sävyyn, tavunvenytykseen, nopeuteen ja rytmiin liittyviä vuorovaihtuksen keinoja (Lehtinen 2011: 93). Tutkimukseni mukaan valmentajat kuvailevat onnistuneita suorituksia hyvin paljon äänen avulla. Toisinaan kehun voi tunnistaa ilman prosodiaa, ainoastaan sanan merkityksestä. Merkittävää on kuitenkin se, että kouluratsastuksen kontekstissa asetelma on usein päinvastainen:

- (7) V2: hyvä tunnetko nyt (.) nyt
R4: jotain tapahtu
V2: nyt nyt sä oot yhtä sen hevosen kanssa

Esimerkissä (7) hyödynnetään molempien tapojen samanaikaisuutta. Sana ”hyvä” voidaan suoraan lukea meneillään olevan tilanteen onnistumiseksi. Kysymyssanaksi muunnettu verbi ”tunnetko” ja ajanmääre ”nyt” puolestaan paljastuvat onnistuneen suorituksen kuvaukseksi prosodian ja kontekstin yhteisvaikutuksesta. Esimerkissä (7) valmentaja (V2) kuvaa ratsastajan onnistunutta suoritusta korkealla äänensävyllä,

joka itse asiassa jatkaa nousuaan puheenvuoron loppua kohti. Sanat "nyt (.) nyt" ovat yhdistettävissä tunteeseen, jonka ratsastaja saa satulassa. Samankaltaisia prosodisia keinoja käytettiin esimerkissä (2). Siinä valmentaja (V2) niin ikään kuvailee onnistunutta suoritusta äänen painolla: "Rapsutat vähän sisäkädellä taas nooin (.) siinä tunnetko". Tässä esimerkissä prosodisia ominaisuuksia esiintyy etenkin sanoissa "noin", "tunnetko" ja "siinä", joissa ilmenee äänen sävyn ja temmon muutosten lisäksi myös tavuvenytystä. Sanojen kohdalla valmentajan (V2) puheääni vuorostaan madaltuu ja hidastuu huomattavasti, jolloin myös sanat venyvät pituuttaan. Verrattuna aikaisempiin ohjaamiseen painottuviin puhetoimintoihin, prosodiset keinot esiintyvät ohjailun lisäksi myös kysymysmuotoisissa lausahduksissa.

Onnistuneen suorituksen kuvailun lisäksi valmentajat käyttävät äänen painoon, sävyyn ja nopeuteen liittyviä keinoja kuvaillessaan temmon muutoksia ja apujenkäyttöä. Seuraavassa esimerkissä (8) valmentaja (V1) kuvailee askellajin muutosta nopeammasta hitaampaan venyttämällä sanan "kävelee" tavuja ja hidastamalla puhettaan sen kohdalla. Toisessa puheenvuorossaan hän puolestaan painottaa sanaa "pienellä", koska tämä vaikuttaa olevan avun oikeaoppinen käyttötapa:

- (8) V1: sit ulkopohje ja kääveeleh (.) noin hyvä
ja nyt ppiienellä avulla se nosto

4.1.2 Kehollinen vuorovaikutus

Vaikka kehollisen vuorovaikutuksen kategoriat on rajattu ainoastaan kahteen, *demonstrointiin* ja *fyysiseen kosketukseen*, niiden osuudet valmennuksien vuorovaikutuksessa ovat kiistattomia. Huomionarvoista on myös se, että valmentajat käyttävät kehollista vuorovaikutusta ikään kuin kielellisen vuorovaikutuksen tehosteena.

Ensimmäisenä esittelen kategorian *demonstrointi*. Tarkoitan demonstroinnilla valmentajan hyödyntämää kehollista vuorovaikutusta, jolla hän pyrkii konkreettisesti näyttämään mallia ratsastajalle. Demonstroinnilla voidaan esimerkiksi mallintaa ratsastajan asentoa ja sen haluttua muutosta, tehostaa ohjeistusta sekä ilmentää apujenkäyttöä. Demonstrointi liittyy siis tiiviisti kielelliseen vuorovaikutukseen ja sitä ilmenee tyypillisimmin ohjaavissa ja kysyvissä puhetoiminnoissa.

- (9) V1: mietippäs sillai asia et se ei nojaa siihen ohjaan sieltä ööä kaul... että ööäh (.)
pystytkö saamaan sitä hevosta sieltä vähän ylös sieltä edestä *nostaa omia käsiään ylöspäin*
R2: joo

Esimerkissä (9) valmentaja (V1) pyytää ratsastajaa nostamaan hevostaan ryhdikkäämmäksi etuosastaan. Kielelliseen vuorovaikutukseen valmentaja yhdistää kehollisen vuorovaikutuksen; hän asettaa käsivartensa kiinni kylkiinsä ja kuvitteellisiin ohjiin. Tämän jälkeen valmentaja nostaa käsiään ylöspäin demonstroiden valmennettavalleen haluttua apujenkäyttöä eli käsien ja ohjasotteen nostoa.

- (10) V1: Sä voisit yhen kaaren tehdä sillai et taivutat ihan reilusti sinne vasemmalle (.)
 että sä saat tän vasemman **nostaa omaa vasenta kylkeä ylöspäin, taivuttaa ylävartaloaan vasemmalle**
 kyljen sieltä ylös (.) et jos sä saat sen sillä vaihtamaan [laukkaa] niin hyvä
 R2: Eli sisältä nostan ylös sieltä
 V1: Joo ihan taivutat niskaa kaarella **vetää vasenta kättään vasemmalle**
 R2: Joo kokeillaan tätä

Esimerkissä (10) sama tilanne jatkuu, kun valmentaja (V1) ohjeistaa samaista ratsastajaa taivuttamaan hevosta rohkeammin vasemmalle. Valmentaja (V1) tehostaa jälleen kielellistä kuvailua kehollisilla keinoilla nostamalla omaa vasenta kylkeään ylöspäin, samalla taivuttaen ylävartaloaan vasemmalle. Tämän kaltaisen demonstraation yhteydessä voidaan todeta, että valmentajat kykenevät mallintamaan ratsastajilta vaa-dittujen apujen lisäksi myös hevosten liikkeitä ja niissä toivottuja muutoksia. Toisessa puheenvuorossaan valmentaja puolestaan demonstroi ratsastajan ohjasotetta siirtämällä omaa kättään vasemmalle, jolla ensimmäisen demonstraation taivutus saadaan todellisuudessa aikaiseksi.

Demonstrointia vaikuttaa esiintyvän myös silloin, kun valmentaja haluaa havainnollistaa ratsastajan asentoa ja istuntaa hevosen selässä. Esimerkissä (11) valmentaja (V2) demonstroi käsillään valmennettavalleen tämän lantion asentoa ja muutosta, jota siinä on jo saatu aikaan:

- (11) V2: eli nyt se on näin **näyttää käsillä lantion oikean asennon**
 eikä näin **näyttää käsillä lantion virheellisen asennon**
 R4: no (.) niinpä

Apujen käytön, istunnan ja liikkeiden kuvailun lisäksi konkreettista havainnollistamista ja demonstrointia käytetään tehosteena, kun kuvaillaan tulevia tehtäviä ja ratsastettavia teitä. Tällöin keinona hyödynnetään esimerkiksi osoittamista:

- (12) V1: tehä vielä... (.) vielä vähä laukkaa ja tehä sillai et nosteta laukka täältä tall...
 tai täältä katsomon **osoittaa katsomoa** päädyistä ja tää keskikaarre vastalaukassa
 eli kolmikaarinen kiemura keskikaarre vastalaukkaa **osoittaa ratsastettavan tien ja reitin**

Viimeinen valmentajien vuorovaikutusta koskeva kategoria on *fyysinen kosketus*. Tutkimusaineistoni mukaan tämän kategorian vuorovaikutusta tapahtuu, kun valmentaja koskettamalla muuttaa ratsastajan asentoa tai ohjeistaa apujen käyttöä. Kuten demonstrointi, fyysinen kosketuskin yhdistetään kielelliseen vuorovaikutukseen, jolloin kosketus tehostaa puhetta. Fyysistä kosketusta hyödynnetään aineistoissani lähinnä ohjaavien ja kysyvien puhetoimintojen puitteissa. Seuraavassa esimerkissä (13) valmentaja (V2) käyttää runsaasti fyysistä kosketusta muokatakseen valmennettavansa istuntaa. Aineistoni valossa fyysinen kosketus ja demonstrointi kuvailun keinoina yhdistyvät usein puheen lisäksi myös toisiinsa:

- (13) V2: eli ihan tähän sun lantion asentoon (.) nyt sä tunnet tän mun käden täällä sun selässä
pitää vasenta kättään ratsastajan selällä
 R4: joo
 V2: ja tunnet mun käden tässä lantiolla **asettaa oikean käden ratsastajan lantiolle**
 V2: **irrottaa otteen ratsastajasta ja muodostaa käsistään lantiomaljan mallin**
 eli nyt sun lantiomalja on kääntynyt vähän näin **demonstroi käsillään lantiomaljan virheellistä asentoa**
 kun sen pitäis olla kääntynyt vähän näin **demonstroi käsillä lantiomaljan oikean asennon**
 R4: **nyökkää**

4.2 Ratsastajien käyttämät kuvailun keinot

Olen tunnistanut ja nimennyt kaksi kategoriaa, joiden näen toimivan valmennettavien hyödyntäminä kuvailun resursseina. Tutkimusaineistostani löytyvät kielellisen kuvailun keinot ovat *reflektointi* ja *tarkentavat kysymykset*. Videotallenteet eivät kuitenkaan antaneet tuloksia ratsastajien kehollisesta vuorovaikutuksesta kuvailun keinona. Vaikka ratsastajat toki vuorovaikuttavat kehollaan, kuten katseella ja nyökkäyksellä, näiden keinojen ei voitu todeta toimivan osana kuvailua.

4.2.1 Kielellinen vuorovaikutus

Ratsastajien käyttämistä kuvailun keinoista esittelen ensimmäisenä *reflektoinnin*. Kategoriaan kuuluvat puheenvuorot ovat aineistoni mukaan kertomuksen kaltaisia lausumia, joissa ratsastajat kuvailevat suoritustaan, sen onnistumista, mahdollisia haasteita tai tuntemuksiaan hevosen ratsastettavuudesta ja yhteistyöhalusta. Puheenvuorot edustavat puhetoiminnoiltaan usein toteamuksia, mutta toisinaan ne ovat myös vastauksia valmentajien esittämiin kysymyksiin. Seuraavassa esimerkissä (14) ratsastaja (R5) kuvailee hevosensa ratsastettavuutta suoralla uralla ja kaarevalla uralla. Ratsastettavuus kertoo usein siitä, kuinka hyvin hevonen vastaa ratsastajan apuihin ja kuinka hyvin heidän yhteinen kommunikaationsa toimii:

- (14) R5: joo se on ehkä täs suor... (.) niiku kaarteella mun helpompi...
 V3: hallita
 R5: hallita ku sit ku mä lähen suoralle nii...
 V3: joo

Seuraavassa esimerkissä samainen ratsastaja (R5) vastaa valmentajansa (V3) esittämään kysymykseen siitä, pystyykö tämä tarkastelemaan hevosessaan ja sen liikkeessä tapahtuneita muutoksia, joita valmennuksessa on saatu aikaan. Ratsastaja vastaa ja tulee samalla kuvailleeksi hevosen parantunutta liikettä ja oikeastaan myös omaa onnistumistaan:

- (15) V3: hyvää nyt se laukka alkaa ole hyvä
mä en tiedä onks sul muistijälkee siit sun ensimmäisten ympyröiden tahdistä
R5: on
V3: versus tää (.) ni täs on jo paljon paljon sujuvamman näkönen (.)
tuntuuks et sä menetät sillon jotain mitä...
R5: no en nyt enää menetä ku se on niin ku suurempi täältä
V3: joo (.) joo
R5: ni siis ihan hyvält tuntuu
V3: joo hyvä (.) koska mä (.) sitä mä niiku yritän sulle tavallaan sel... (.) selittää

Toisinaan ratsastajat myös kuvailevat ratsastusta omien tuntemustensa kautta. Tällöin puheenvuoroja yhdistää erilaiset kuvaukset omista affektioista tai emootioiden julkilausuminen. Tämän kaltaista kuvailua esiintyy edellä olevassa esimerkissä (15), kun ratsastaja (R5) toteaa hevosen tuntuvan ”ihan hyvältä”. Seuraavassa esimerkissä (16) voidaan tulkita esiintyvän samankaltaista kuvailua, jotka puolestaan näyttäytyvät ”musta tuntuu” ja ”mun mielestä”-rakenteiden yhteydessä:

- (16) V1: tässä aika hyvä ravi nyt
R2: joo ja musta tuntuu että mä saan näitä pienempiä askelia nyt ratsastettua
V1: onks se niiku vahvan tuntunen vai...
R2: eiku se... se on mun mielestä (.) se keveni kokoajan... se kevenee kokoajan ku mä saan ratsastettua vähän pienempiä askelia väliin

Toinen ja viimeinen kielellisen vuorovaikutuksen kategoria on *tarkentavat kysymykset*, joiden puitteissa ratsastajat kuvaavat tehtäviä, teitä ja valmennuksen käytänteitä esimerkiksi suhteessa tilankäyttöön. Seuraavassa esimerkeissä (17) ratsastaja (R1) kysyy tarkentavan kysymyksen jo annetuista ohjeista:

- (17) R1: pitääks päästä törppöjen väl...
V1: ai mitä
R1: että pitääkö päästä törppöjen välistä
V1: joo se olis tavote

Ohjeistusta koskevat tarkentavat kysymykset tulevat kuvailleeksi teitä ja ratsastettavia tehtäviä. Edellä olevassa esimerkissä ratsastaja tiedustelee, tuleeko ratsastettavan tien kulkea kentällä olevien tötteröiden välistä. Tämä tieto vaikuttaa kuvaan siitä, kuinka laajoja ratsastettavan tehtävien teiden tulee olla. Tarkentavat kysymykset koskevat toisinaan myös apujenkäyttöä. Tästä oivallinen esimerkki on aikaisemmin esiteltyssä esimerkissä (10). Siinä ratsastaja (R2) esittää valmentajalleen (V1) tarkentavan kysymyksen apujenkäytöstä ja kuvailee, miten sisäkylkeä voidaan ryhdistää: ”Eli sisältä nostan ylös?”, ratsastaja tarkentaa.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksessani valmentajien käyttämät kuvailun keinot jaettiin viiteen kategoriaan, joista kielellisiä kategorioita olivat *virheiden kautta kuvailu*, *vertailu* ja *prosodiset keinot*, kun taas kehollisia kategorioita edustivat *demonstrointi* ja *fyysinen kosketus*. Ratsastajien tuottamasta kommunikoinnista nimettiin kaksi kielellisen kuvailun kategoriaa, jotka olivat *reflektointi* ja *tarkantavat kysymykset*. Tutkimusaineisto ei antanut viitteitä valmennettavien käyttämistä kehollisista vuorovaikutuksen keinoista osana kuvailun resursseja. Huomionarvoista on se, että nimeämäni kategoriat eivät ole ainoita aineistossa esiintyneitä, vaan ne muodostivat mielekkäimmän ja selkeimmän kokonaisuuden. Lisäksi tutkielman laajuusvaatimukset asettivat rajoitteita jokaisen löytämäni kategorian esittelylle. Osa saavuttamistani tutkimustuloksista ovat suorasti yhdistettävissä aikaisempaan tutkimustaustaan, jota esittelin tutkielman teoriaosuudessa. Seuraavaksi tulen nostamaan esiin muutamia yhteyksiä, joita tulosten välille voidaan esittää.

Vuonna 2017 julkaistussa tutkimuksessa *Ridtränares kommunikation under privatlektioner i dressyr* Charlotte Lundgren nosti esille valmentajien käyttämät kielen prosodiset keinot. Lundgrenin tutkimustuloksissa todetaan, että valmentajat havainnollistavat äänen rytmillä, painolla ja tavuvenytyksillä hevosen liikettä. Tämän kaltaisia äänen prosodisia muutoksia ilmeni erityisesti myös silloin, kun hevosen liikkuminen oli tahdikasta ja hyvää. Lisäksi myös äänen painon ja korkeuden muutokset nähtiin valmentajan keinoina ilmaista tyytyväisyyttään ratsastajan suoritukseen. (Lundgren 2017: 77–78, 79.) Tulokset ovat hyvin saman kaltaisia suhteessa oman tutkimukseni tuloksiin. Kuten esimerkeistä (7) ja (8) voidaan nähdä, videotallenteissani esiintyi viitteitä samojen prosodisten keinojen käytöstä osana tahdin ja temmon havainnollistamista. Myös oikeaoppisten suoritustapojen ja onnistumisten liittyminen kielen prosodisiin muutoksiin on havaittavissa sekä Lundgrenin (2017: 77) tutkimuksen että omani tuloksista.

Tutkimukseni kehollisen vuorovaikutuksen tulokset osoittautuvat samankaltaisiksi suhteessa Lundgrenin sekä Cumynin (2000) saavuttamiin tuloksiin. Molempien tutkimuksien mukaan valmentajat hyödyntävät paljon omaa kehoaan ohjeistuksen tehosteena, ja tutkimustuloksissa kerrotaan omani tapaan demonstroinnista sekä fyysisestä kosketuksesta. Niin Lundgrenin (2017: 80–82) kuin Cumyninkin (2000: 40) tutkimuksissa valmentajat havainnollistavat apujenkäyttöä, kuten ohjasotteita,

demonstroinnilla ja muokkaavat ratsastajan asentoa fyysisesti koskettamalla. Huomi-onarvoista on myös se, että Cumynin (2000: 40) tutkimuksesta voidaan löytää viitteitä virheiden kautta kuvailusta. Lisäksi kielellisen ja kehollisen vuorovaikutuksen yhdistyminen vaikuttaa olevan merkittävä tutkimustulos, joka ilmenee omani lisäksi myös edellä mainituissa tutkimuksissa (Cumyn 2000: 37; Lundgren 2017: 80–81.)

Kouluratsastuksen vuorovaikutustutkimusten lisäksi edellä esitellystä suomalaisesta keskustelunanalyysitutkimuksesta voidaan löytää yhteys oman tutkimukseni tuloksiin. Ohjaavien puheenvuorojen virheiden kautta kuvailu näyttäyty merkittävänä tuloksena molemmissa tutkimuksissa. Kotoutumiskoulutuksen ja sosiaalisen sirkuk-sen kontekstissa se on kuitenkin nimetty korjaamalla ohjeistamiseksi (Lilja ym. 2021: 171, 173). Vaikka konteksti ja tutkimusasetelma ovatkin hyvin erilaiset (vrt. kotoutu-miskoulutus ja kouluratsastus), on mielenkiintoista, että ohjaavien puhetoimintojen puitteissa virheiden kautta ohjeistamista poikkeuksetta ilmenee. Tämän lisäksi ohjaa-via puheenvuoroja koskevia tutkimustuloksia yhdistää kehollisen ja kielellisen vuo-rovaikutuksen suhde toisiinsa. Sosiaalisen sirkuksen kontekstissa ohjaajat rakentavat ohjeet näkyviksi kehollaan ja käsillään (Lilja ym. 2021: 167–168), kun taas omassa tut-kimuksessani valmentajat yhdistävät ohjaamiseen toistuvasti demonstroitua ja fyy-sistä kosketusta. Näin ollen molempien tutkimusten tuloksina voidaan esittää, että kehollinen vuorovaikutus täydentää puhetta ja erityisesti ohjaavia puhetoimintoja (Lilja ym. 2021: 168).

Esittelemäni aikaisempi tutkimustausta ei anna tarpeeksi vertailupintaa suhteessa valmennettavien käyttämään vuorovaikutukseen. Näenkin tässä siis oivallisen tutkimusaukon ja mahdollisuuden jatkotutkimukselle. Lisäksi kouluratsastusvalmen-nusten tarkastelu niissä esiintyvien identiteettien näkökulmista olisi hedelmällinen tutkimuskohde, sillä kontekstin määrittämien roolien – valmentajan ja valmennetta-van – takana saattavat olla esimerkiksi ystävykset, jolloin identifioitumisen muutok-set ilmenevät mielenkiintoisesti tilanteen niin sallissa. Kouluratsastusvalmennuksen kontekstille sekä osallistujien rooleille on myös tyypillistä tilankäytön muutokset osana vuorovaikutusta. Viimeisenä jatkotutkimusaiheena esittäisinkin keskustelun-analyyttisen tutkimuksen tilankäytön vaikutuksista kommunikaatioon, opettamiseen ja vuorovaikutukseen.

Olen nyt esitellyt tutkimustulokset, jotka perustuvat videotallenteiden analyysiin ja kysymykseen valmennuksissa esiintyvistä kuvailun keinoista, joita valmentajat ja ratsastajat käyttävät kuvaillessaan lajiin liittyviä liikkeitä ja apujenkäyttöä. Tutki-muksen kohteena oli vuorovaikutus keskustelunanalyysin teoreettisten näkemysten mukaisesti, jolloin siihen lukeutuvat niin kielellisen kuin kehollisenkin vuorovaiku-tuksen keinot. Lopulta kuitenkin ainoastaan valmentajien käyttämistä kuvailun kei-noista pystyttiin tunnistamaan molempiin vuorovaikutuksen kategorioihin lukeutu-via resursseja, sillä ratsastajien hyödyntämät keinot osoittautuivat ainoastaan kielel-listen vuorovaikutuskeinojen resursseiksi. Merkittävää on kuitenkin se, että videotal-lenteet osoittivat valmennettavienkin vuorovaikuttavan kehollaan. Resurssit eivät

kuitenkaan toimineet kuvailun keinoina vaan pikemminkin ilmaisivat ymmärrystä tai huomion kohdentamista valmentajaan. Olen myös mahdollisuuksien mukaan suhteuttanut saavuttamani tutkimustulokset osaksi aikaisempaa tutkimustaustaa, jonka perusteella löydöksilleni on tieteellistä perustaa keskusteluanalyttisellä kentällä. Lisäksi esittelin mahdollisia vaihtoehtoja jatkotutkimukselle hevosurheilun ja keskusteluanalyysin parissa.

Eettisiltä näkökulmiltaan kandidaatintutkielmani vaikuttaa onnistuneen hyvin. Tulkintani eettisestä onnistumisesta perustuu esimerkiksi tutkittavien tutkimuseettisesti oikeaoppiseen kohteluun sekä aineiston tietosuojasetuksia kunnioittavaan käsitteilyyn tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa. Lisäksi oma tutkijapositioni on pyssynyt objektiivisena, eikä henkilökohtainen kokemukseni lajin parissa tai asemani sen aktiivisena harrastajana ja kilpailijana, ole määrittänyt analyysia tai tulkintojani aineistosta. Henkilökohtainen taustani ratsastajana oikeastaan ainoastaan mahdollisti tutkimuksen teon, sillä keskusteluanalyttisen tutkimuskontekstin taustaymmärrys on eriarvoisen tärkeää (Lindholm 2016: 346). Keskusteluanalyysin tutkimustavan etiikalle ja autenttisuudelle on myös olennaista, että tutkittava tilanne tapahtuisi ilman tutkimuksen tekoakin (Vatanen 2016: 314). Tästäkin näkökulmasta katsottuna kandidaatintutkielmani on eettisesti onnistunut, sillä videoinnit suoritettiin ratsastajien ja valmentajien aikataulujen ehdoilla ja valmennukset olisi näin ollen järjestetty ilman tutkimukseen osallistumistakin.

Koen, että tutkimusaineistoni oli monipuolinen, jolloin se tarjosi paljon tarkasteltavia ulottuvuuksia. Osa aineiston hedelmällisestä annista rajautui tutkimuksen ulkopuolelle ja osaltaan tämä onkin luonnollinen seuraus analyysivaiheen päätöksentekoprosessia. Toisaalta kuitenkin kouluratsastusvalmennusten, ja näin ollen myös videotallenteiden, sisältöä voidaan kuvata informaation ja vuorovaikutuksen varsinaiseksi tulvaksi. Kehitysideana kandidaatintutkielmani tasoiselle tutkimukselle esitänkin pienempää tutkimusaineistoa, jolloin vuorovaikutukseen voitaisi keskittyä mikrotasolla.

Lisäksi johdannossa kerroin rajaavani hevosen keskustelutilanteiden ulkopuolelle. Tämä osoittautui varsin ongelmalliseksi rajaukseksi, sillä hevonen toimii aina osana valmentajan ja ratsastajan välistä vuorovaikutusta. Konkreettisia hevosen läsnäolon ilmentymiä ovat esimerkiksi videotallenteissa ja tuloksien esimerkeissä esiintyvät *se*-pronominit, joilla valmentajat ja ratsastajat viittaavat toistuvasti hevosiin. Toisena kehitysehdotuksena toteankin, ettei kouluratsastuksen vuorovaikutustutkimuksesta voida sulkea hevosta kokonaan pois, sillä valmentajat ja valmennettavat vuorovaikuttavat aina hevosen kautta, ja lopulta tämän vuorovaikutuksen tulos ilmenee ratsukon yhteistyössä, liikkeissä sekä suorituksessa.

LÄHTEET

- Andersson-Blondyx, Maire & Lindgren, Ulla 1976: *Ratsastuskäsikirja*. Ratsastuksen ja ratsastusopetuksen oppikirja: tarkoitettu ratsastuskoulujen ja niiden opettajien käyttöön, sekä käytettäväksi muussa opetustoiminnassa samoin kuin itsenäisiin opintoihin [suom.] Maire Andersson-Blondyx ja Ulla Lindgren. Suomen Ratsastajainliitto.
- Blokhuis Zetterqvist, Mari & Lundgren, Charlotte 2017: *Riders' perception of equestrian communication in sports dressage*. *Society & Animals*, 23.
- Cumyn, Lucy 2000: *Communication processes in dressage coaching*. Canada: University of Ottawa. – <http://dx.doi.org/10.20381/ruor-15831>
- Goodwin, Charles & Heritage, John 1990: *Conversation analysis*. *Annual Review of Anthropology*. Vol. 19: 283–307. – https://www.researchgate.net/publication/234147648_Conversation_Analysis
- Hakulinen, Auli 1997: Johdanto. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 13–17. Tampere: Vastapaino.
- Harjunpää, Katariina, Niemi, Jarkko & Sorjonen, Marja-Leena 2020: *Keskustelunanalyysi ja vuorovaikutuslingvistiikka*. – Minna Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV* s. 896–927. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kyrklund, Kyra, Lemkow, Jytte & Lindgren Fagerholm, Ulla 2013: *Kyra ja ratsastuksen taito: Järjestelmällisesti ja johdonmukaisesti* (5. uud. laitos., 1. p.). WSOY.
- Lehtinen, Mari 2011: Prosodiset ilmiöt vuorovaikutuskeinoina institutionaalisessa keskustelussa. – Pentti Haddington & Leila Käätä (toim.), *Kieli, keho ja vuorovaikutus: multimodaalinen näkökulma sosiaaliseen toimintaan* s. 93–121. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lilja, Niina, Laakkonen, Riku, Sariola, Laura & Tapaninen, Terhi 2021: *Vuorovaikutus sosiaalisessa sirkuksessa. Nähtäväksi rakennetut ohjailevat vuorot ja osallistujaroolien joustavuus*. – Riikka Nissi, Mika Simonen & Esa Lehtinen (toim.), *Kohtaamisia kentällä. Soveltava keskusteluntutkimus ammatillisissa ympäristöissä* s. 158–190. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lindholm, Camilla 2016: *Keskustelunanalyysi ja etnografia*. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 331–348. Tampere: Vastapaino.
- Lindholm, Camilla, Stevanovic, Melisa & Peräkylä, Anssi 2016: Johdanto. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 9–30. Tampere: Vastapaino.
- Lundgren, Charlotte 2017: *Ridtränares kommunikation under privatlektioner i dressyr: En samtalsanalytisk studie*. *Scandinavian Sport Studies Forum*, 8. Published. – <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-1089>
- Miesner, Susanne 2003: *Ridhandboken. 1, Grundutbildning för ryttare och häst*. Kolbäck: Svenska Ridsportförbundet.

- Nurmi, Jari-Erik, Ahonen, Timo, Lyytinen, Heikki, Lyytinen, Paula, Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014: *Ihmisen psykologinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Raevaara, Liisa 1997: Vierusparit – Esimerkkinä kysymys ja vastaus. – Liisa Tainio (toim.) *Keskusteluanalyysin perusteet* s. 75–92. Tampere: Vastapaino.
- Raevaara, Liisa 2016: Toimintajaksojen rakenteet. Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskusteluanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 143–161. Tampere: Vastapaino.
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel & Jefferson, Gail 2016: *Keskustelun vuorovaikutusjäsenyyksen perussystematiikka*. *Virittäjä*, 120 (3). – <https://journal.fi/virittaja/article/view/60209>
- Sorjonen, Marja-Leena 1997: Korjausjäsenyys. – Liisa Tainio (toim.) *Keskusteluanalyysin perusteet* s. 111–137. Tampere: Vastapaino.
- Stevanovic, Melissa 2016: Prosodia. – Melissa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskusteluanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 100–121. Tampere: Vastapaino.
- Suomen Iso Kielioppi: §1063 Löyhän apposition rakenteen tuntomerkit.
- Suomen Ratsastajainliitto (SRL) 2023: *Kouluratsastussäännöt 2023*. – https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/20483/ksii_koulu_2023.pdf
- Suomen Ratsastajainliitto (SRL) 2023a: *Lajit: Kouluratsastus*. – <https://www.ratsastus.fi/lajit/kouluratsastus/>
- Suomen Ratsastajainliitto (SRL) 2023b: *Ratsastusradan tiet*. – https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/2803/radan_tiet_kooste.pdf
- Suomen Ratsastajainliitto (SRL) 2022: *Ratsastuksen tunnuslukuja*. – <https://www.ratsastus.fi/srl/ratsastuksen-tunnuslukuja/>
- Vatanen, Anna 2016: Keskusteluanalyyttinen tutkimusprosessi. – Melissa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskusteluanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 312–330. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET

Litterointiohjeet:

Merkintä (.) tarkoittaa taukoa puheen melodiassa ja jatkuvuudessa. Sen pituutta ei määritellä tarkemmin, mutta tauko nähdään merkittävänä osana vuorovaikutuksessa. Puheenvuorojen päällekkäisyydet on merkitty konkreettisesti päällekkäin omiin sarakkeisiinsa niin, että toinen puheenvuoro alkaa kesken edellistä.

Tähdet ** ja kursiivi puolestaan kertovat kehollisesta vuorovaikutuksesta, jolloin kursiivissa oleva teksti kertoo vuorovaikutuksen kehollisesta ulottuvuudesta. Kehollisen vuorovaikutuksen merkinnät sijoittuvat puheenvuoroissa siihen paikkaan, jossa ne alkuperäisessäkin tilanteessa tapahtuivat.

Kolme pistettä (...) kuvaavat puheen keskeytymistä, epäröintiä tai sanavalinnan muutosta kesken puheenvuoron. Lisäksi kielen prosodisia keinoja on kuvattu pitkillä äänneillä. Hakasulkeet [ ] ilmaisevat selkeyden vuoksi tilanteesta jotain, mitä puheenvuoroista ei käy ilmi.

Litterointien fontiksi olen asettanut Baskervillen, jotta ne voidaan paremmin erottaa muusta tekstistä.